

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması tariximizin şanlı səhifələrindəndir

XX əsr dünyada ictimai-siyasi tələtlərin dərinləşdiyi, böyük imperiyaların dağıldığı, yeni müstəqil dövlətlərin yarandığı yüz il kimi tarixə qovuşmuşdur. Osmanlı, İngiltərə, Fransa, İtaliya, çar Rusiyası imperiyaları məhz həmin əsrdə müstəmləkələrindən məhrum oldular. Sonralar birinci və ikinci dünya müharibələrində imperiyaları dirçəltmək ambisiyaları da nəticəsiz qaldı. Ancaq SSRİ başqa ad altında digər respublikalarla müttəfiqlik pərdəsi altında bir müddət imperiyaları qoruyub saxlaya bildisə də XX əsrin sonunda onun da varlığına son qoyuldu.

1917-ci ildə çar Rusiyasının dağılması bu imperiyanın tərkibinə daxil edilmiş xalqların müstəqillik arzularına şərait yaratdı. Yaranmış tarixi fürsətdən istifadə edən Azərbaycanın tanınmış oğulları 1918-ci ilin may ayının 28-də Azərbaycanda müstəqil Demokratik Respublika yarandığını elan etdilər. Azərbaycanda, xüsusən onun mərkəzi Bakıda cürbəcür antiazərbaycan hərbi siyasi tötöküntüləri hökm sürdü-yünə görə Şərqdə ilk demokratik respublika olan Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranması Tbilisi də elan olundu. Həmin ilin aprelin 25-də Bakıda qatı millətçi daşnak olan bolşevik maskasına bürünmüş Stepan Şaumyan başda olmaqla xalq komissarları soveti yaranmışdı. Xalq komissarları soveti Azərbaycanda bolşevik Rusiyası modelində hakimiyyət qurmağı və sovet Rusiyasının tabeçiliyində olmağı qarşısına məqsəd qoymuşdu. Acınacaqlıdır ki, özünü Azərbaycan hakimiyyəti adlandıran hökumətin tərkibində cəmi 2 nəfər əslən azərbaycanlı olan nazir vardı. Beləliklə həmin aylarda faktiki olaraq Azərbaycanda

iki hakimiyyət mövcud idi.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti 18 gün Tbilisidə fəaliyyət göstərdikdən sonra Gəncəyə köçdü. Şaumyanın başçılıq etdiyi xalq komissarları hakimiyyəti milli hakimiyyətin fəaliyyətinə imkan verməmək, onu məhv etmək məqsədilə Gəncəyə qoşun göndərmək qərarına gəldi. Ancaq, bolşevik-daşnak tör-töküntüləri Göyçay ətrafında darmadağın edildi. Şaumyan başda olmaqla xalq komissarları soveti istefa verdi. Bunun əvəzinə Bakıda bütünlüklə ingilislərin oyuncağı olan Kaspı diktaturası yaradıldı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hakimiyyəti belə vəziyyətdə ancaq bu hakimiyyətin varlığına kömək edə biləcək Osmanlı Türkiyəsinə arxalana bilirdi. Görkəmli sərkərdə Nuru paşanın rəhbərliyi ilə Azərbaycanın köməyinə gələn türk ordusunun yardımı ilə 1918-ci ilin sentyabrında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti Bakıya köçdü.

Millətçilik, türkçülük, azərbaycançılıq, milli dövlətçilik, istiqlalçılıq, bərabərlik şüarları ilə hakimiyyətə gəlmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti mövcud olduğu qısa müddətdə—23 ayda xeyli iş gördü. Təhsil, ordu, maliyyə-bank sistemi üzrə islahatlar həyata keçirildi, qadınlara ilk dəfə seçib-seçilmək hüququ verildi. Qeyd etməliyik ki, bu gün dünyaya insan hüququ və demokratiya dərsi keçən bir çox qərb ölkələrində həmin vaxt qadınların seçki hüququ yox idi.

Bütün bunlara baxmayaraq cəmi 23 ay sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdi. Bunun bir çox səbəbi olsa da, əsas səbəb sovet Rusiyasının da Çar Rusiyası kimi imperi-

yanı saxlamaq niyyəti idi. Ancaq sözsüz ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutunun başqa səbəbləri də var idi. Birinci növbədə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti nəzərdə tutsa da kənd təsərrüfatı və iqtisadiyyatın digər sahələrində heç bir islahat keçirmədi. Əhalisinin 95 faizi torpaqsız kəndli muzdur və fəhlədən ibarət olan bir ölkədə torpaq və sənaye islahatına geniş ehtiyac vardı. Qərb dövlətləri, xüsusən İngiltərə Azərbaycanı müstəqil bir dövlət kimi tanımır, buradan sovet Rusiyasına qarşı bir plasdarm kimi istifadə etmək istəyirdilər. Almaniya bütün vasitələrlə sovet Rusiyası ilə əlaqələri möhkəmlətmək istədiyindən Azərbaycanı müstəqil dövlət kimi tanımaqdan imtina etmiş, cənubi Qafqazda yalnız Gürcüstanı müstəqil dövlət kimi tanımışdı. Digər səbəb milli hakimiyyətin arxalandığı Osmanlı Türkiyəsindeki vəziyyət idi. Türkiyə birinci dünya müharibəsindən məğlub çıxmış, imperiya dağılmış, Türkiyənin özəyi olan İstanbul və Anadolunun əksər hissələri «Antanta» ölkələri tərəfindən işğal olunmuşdu. Türk xalqı yadellilərlə ölüm-dirim savaşına girmişdi. Belə bir dövrdə qoşunlarını Türkiyədən geri çağıraraq müharibədən çıxdığını elan edən Sovet Rusiyası ilə Türkiyənin varlığı uğrunda mübarizə aparan qüvvələrin toqquşması dəhşətli nəticələrə səbəb ola bilirdi. Buna görə də 1920-ci ilin aprelin 28-də Sovet Rusiyasının XI ordusunun Azərbaycana daxil olmasına Türk hökuməti və Türkiyənin azadlığı uğrunda mübarizəyə qalxmış «Kamalçılar» heç bir müqavimət göstərmədi. Əslində XI ordu Gəncədə bəylərin və iri torpaq sahiblərinin təşkil etdiyi üsyan istisna olmaqla Azərbaycanda elə bir müqavimətə rast gəlmədi. Bütün bunlarla bərabər ulu öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi «Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qısa bir zamanda gördüyü işlər yüksək qiymətləndirilir. Ümidvaram ki, bu dövr Azərbaycanın tarixində parlaq səhifələr kimi yaşayacaq və gələcək nəsillər də ilk Azərbaycan Cümhuriyyətinin fəaliyyətinə yüksək qiymət verəcəklər».

Qüdrət SƏMƏDOV.

Məktəblilərin Bilik yarışması

Gənclər və idman idarəsinin təşkilatçılığı və təhsil şöbəsinin iştirakı ilə Qəbələ şəhər 1 saylı tam orta məktəbin akt zalında 28 May—Respublika Gününe həsr edilmiş Qəbələ şəhər tam orta məktəblilərinin IX—XI sinif şagirdləri arasında Bilik yarışması keçirilmişdir.

Yarışın əsasnaməsinə uyğun olaraq Bilik yarışında şəhər məktəblilərinin IX—XI sinif şagirdləri komanda şəklində iştirak etmişdir. Bilik yarışması əsasən Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, tarix, riyaziyyat-həndəsə, coğrafiya, fizika, biologiya, kimya fənləri üzrə keçirilmişdir. Münsiflər heyəti tərəfindən suallar hazırlanaraq yazılı şəkildə komandalara təqdim edilmiş və

komanda üzvlərindən biri yazılı şəkildə sualı cavablandırmışdır.

Qaliblərin mükafatlandırılma məra-

simində rayon gənclər və idman idarəsinin baş məsləhətçisi Məhəmməd Əli Səfərcinov, təhsil şöbəsinin metodisti, münsiflər heyətinin sədri Aslan Şirəzov çıxış edərək 28 May—Respublika Günü münasibətilə iştirakçıları təbrik

etmişlər. Nətiqələr eyni zamanda yarışın keçirilməsində məqsədin yetişməkdə olan gənc nəsli dövlətçilik, Azərbaycan xalqının tarixinə, dövlət rəmzlərinə hörmət ruhunda tərbiyə etmək və eyni zamanda şagirdlərin intellektual səviyyələrini yüksəltmək, onların bilik və bacarıqlarını artırmaqdan ibarət olduğunu bildirdilər.

Toplanmış xalların nəticəsinə görə Qəbələ şəhər 2 saylı tam orta məktəbin komandası I yerə, şəhər 3 saylı tam orta məktəbin komandası II yerə və şəhər 1 saylı tam orta məktəbin komandası III yerə layiq görülmüşdür.

Yarışın yekununda qalib gəlmiş (I, II, III yerlərə görə) və fərqlənmiş komandalara diplom və xatirə hədiyyələri təqdim olunmuşdur.

Gənclər və idman idarəsi.

Yazlıq bitkilər əkini başa çatmışdır

Son illər rayonumuzun kənd əməkçiləri ölkədə ərzaq bolluğu yaradılmasına sanballı töhvələr verirlər. Ötən il bu sahədə əldə edilən nailiyyətlər bunu deməyə əsas verir. Taxıl, kartof, qarğıdalı, bostan-tərəvəz və meyvə məhsulları istehsalı nəzərdə tutulandan xeyli çox artmışdır. Bu uğurlar ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin aqrar sahənin inkişafına göstərdiyi qayğı və diqqətin daim artması nəticəsində əldə edilmişdir.

Dövlət qayğısının ifadəsidir ki, bildir kəndlilər 7.497 ton kartof, 9.495 ton tərəvəz, 1.872 ton bostan məhsulu, 3.144 ton qarğıdalı, 114 ton günəbaxan tumu, 14.115 ton meyvə və 1.414 ton üzüm istehsal etmişdir. Bu da əvvəlki illərdəkindən xeyli çoxdur.

Artıq Qəbələdə yaz əkin kampaniyası başa çatmışdır. Aprel və may aylarında havaların normadan artıq yağmurlu keçməsinə baxmayaraq, əkinlə məşğul olan hüquqi və fiziki şəxslər son məlumatla görə 7.336 hektar sahədə yazlıq bitkilər əkməmişlər. Bunun da 1.159 hektarını kartof, 1.613 hektarını dən qarğıdalı, 200 hektarını günəbaxan, 100 hektarını vələmir, 1.647 hektarını birillik ot, 2.097 hektarını tərəvəz, 130 hektarını bostan və 390 hektarı isə çoxillik ot sahələri təşkil edir. Yazlıq bitkilər əkinlərinin müəşəkkil qaydada aparılmasında Vəndam, Nic qəsəbələrinin, Bayramkoxalı, Hacıalılı, Kürd, Qaradeyn, Zalam, Məlikli, Yeni Dizaxlı və sair kəndlərin əməkçiləri xüsusilə fərqlənmişlər. Həmin qəsəbə və kəndlərin əhalisi kartof, tərəvəz, bostan bitkilərinin əkinini optimal müddətdə başa çatdırmaq üzrədir və bitkilərin aqrotexniki qaydalarla becərilməsinə diqqətlə yanaşırlar.

Kənd əməkçilərinin digər kənd təsərrüfatı sahələrində də işləri ahəngdar gedir. Rayonda konserv zavodu və fındıq emalı zavodu kimi alıcı müəssisələrinin fəaliyyət göstərməsi nəzərə alınaraq əhali arasında meyvəçiliyin inkişaf etdirilməsi istiqamətində təbliğat işləri genişləndirilmişdir. Rayon üzrə mövcud bağ sahələri 5603 hektardır. Tumlu və qərzəkli meyvə bağlarında, üzüm plantasiyalarında ilin əvvəlindən budama, gövdə ətraflarının bellənməsi, bağların cavanlaşdırılması işləri yüksək səviyyədə aparılmışdır.

Yazlıq bitkilər əkini qabağı Dövlət Toxum Müfəttişliyi də öz işinə məsuliyyətlə yanaşmışdır. Belə ki, hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən toxumlar laboratoriyaya analizə gətirilmişdir. Kartof, qarğıdalı və digər məhsulların toxumlarından nümunələr yoxlanılaraq rəy verilmişdir.

Bir sözlə, rayon üzrə yazlıq bitkilər əkini və becərilməsi kampaniyası geniş miqyas almış və hər yerdə işlər ahəngdar davam etdirilir.

Elmdar ŞƏRİFOV,
RİH sosial iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması